

Marcin Zielkiewicz

"The Educational Approach to Language Teaching", Mikołaj Rychło, Warszawa 2008 : [recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 2, 313-317

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i zagranicy, jednocześnie wysoko oceniając postępy niemieckie w tej dziedzinie i postulując stworzenie podobnej bazy dydaktycznej w Polsce. W polskich publikacjach o charakterze podręczników zdaniem W. Czachura brakuje zadań problemowych, przedstawienia niektórych zagadnień w formie otwartych problemów do przedyskutowania, a także zadań praktycznych opracowanych w oparciu o wybraną metodę analizy.

Stan polskich i niemieckich badań nad hipertekstami podsumowuje Marcin Maciejewski. Uznaje on, iż obecnie nie można mówić o ukonstytuowaniu nowego obszaru badań tekstologicznych w Polsce ani w Niemczech, ze względu na dość skromny zakres badań poświęconych hipertekstom. Polscy lingwiści skupiają się na jednostkowych analizach poszczególnych hipertekstów, nie formułują natomiast wniosków ogólnych, które mogłyby stanowić przyczynek do ukonstytuowania nowej dyscypliny badawczej. Zdaniem M. Maciejewskiego do najistotniejszych zadań badawczych należy stworzenie definicji pojęcia hipertekstu, stworzenie modelu analizy oraz opis konkretnych gatunków hipertekstu. Autor postuluje również przyjęcie perspektywy o charakterze wielowymiarowym, gdyż hipertekstom brak jednolitej formy, stanowią one przekaz multimedialny.

Dorobek lingwistyki tekstu w Polsce i w Niemczech – a zarazem kształt publikacji – podsumowuje Zofia Bilut-Homplewicz. Autorka wypowiada się na temat zagadnienia kontrastywności, tradycji i problemów badań lingwistycznych oraz zadań badawczych, jakie stoją przed lingwistyką tekstu, zarówno w Polsce, jak i w Niemczech. Z. Bilut-Homplewicz zauważa również, iż „Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech” w kompaktowy sposób prezentuje dokonania w dziedzinie lingwistyki tekstu w języku polskim. W świetle poglądów autorów prezentowanej publikacji można pokusić się o stwierdzenie, że wypełnia ona pewną lukę, stanowi konkretną odpowiedź na pewne braki w polskiej lingwistyce tekstu.

Anna B a j e r o w s k a

Mikołaj RYCHŁO, *The Educational Approach to Language Teaching*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 124.

Znaczenie szeroko pojętej edukacji językowej, a w szczególności nauczania języków obcych wydaje się w dzisiejszych czasach być rzeczą bezsporną. Problem stanowi jednak sam proces kształcenia, a tym samym dobór odpowiedniej metody i sposób jej wprowadzenia tak, aby zapewnić uczniom jak największe korzyści. Dlatego też z zainteresowaniem powinna spotkać się omawiana tu książka autorstwa Mikołaja Rychły. Celem niniejszej pracy jest próba opisanie metody edukacyjnej w nauczaniu języków obcych, w której to pewne teorie lingwistyczne i psychologiczne można by połączyć z koncepcjami nauczania języków obcych, aby stworzyć tło dla edukacji w ogóle.

Jak twierdzi autor, na gruncie filozoficznym metoda ta opiera się na poglądach Karla Raimunda Poppera dotyczących funkcji językowych, natomiast jej psychologiczne podstawy stanowią koncepcje uczenia konstruktywnego oraz rozwój struktur kognitywnych uczniów opisany przez Davida P. Ausubela. Jeśli zaś chodzi o nauczanie języków obcych, Rychło podkreśla, iż metoda edukacyjna kładzie nacisk na autentyczne użycie języka i zjawisko kognitywnej atrakcyjności zaproponowane przez Ryszarda Wenzla. Na gruncie lingwistycznym, autor próbuje zastosować w praktyce niektóre aspekty lingwistyki kognitywnej, a w szczególności poglądy Ronalda Langackera na gramatykę jako ‘obraz’, jak i na semantykę, które opierają się na pojęciu konceptualizacji. Wreszcie metoda edukacyjna została omówiona w oparciu o najważniejsze koncepcje nauczania języków obcych, takie jak Common European Framework, oraz badania dotyczące akwizycji języka obcego.

Realizując wspomnianą już metodę edukacyjną, autor niniejszej książki stara się przedstawić rozwiązania problemów, jakie istnieją w dzisiejszej edukacji językowej. Do najważniejszych jego zdaniem należą: 1. problem treści, 2. brak motywacji do dalszej nauki u uczniów, którzy znają już dany język obcy na poziomie komunikacyjnym, 3. ilość czasu, jaka tracona jest na przygotowywanie ćwiczeń nastawionych na komunikację, 4. bardziej śmiali uczniowie potrafią zdominować dyskusję, a pozostali są małomówni, 5. niepoprawianie błędów, jeśli nie mają one rażącego wpływu na komunikację, 6. pomimo faktu, iż uczniowie mają dużo okazji do ćwiczenia swoich umiejętności językowych, często nie rozumieją oni jednak zasad języka docelowego.

W dalszej części autor szczegółowo omawia sześć najważniejszych cech metody edukacyjnej: 1. zawartość edukacyjna tekstów, 2. świadome uczenie się gramatyki, 3. wyższe funkcje języka, 4. autentyczne użycie języka poprzez atrakcyjność kognitywną, 5. motywacja kognitywna, 6. uczenie konstruktywne.

Pierwsza z cech, która stwarza możliwość na rozwijanie ogólnej edukacji językowej, związana jest z koniecznością pracy z tekstami w procesie nauki języka. Uczniowie muszą zapoznawać się z tekstami w języku obcym, aby ćwiczyć umiejętności rozumienia ze słuchu i pisania. Zdaniem autora, największy potencjał tkwi nie tylko w treści tekstów dobieranych przez nauczyciela, ale również i tych stworzonych przez uczniów w reakcji na treść zawartą w materiałach do czytania i pisania. Chodzi tu o to, aby teksty te mogły przyczynić się do ogólnego rozwoju uczniów, lepszego rozumienia otaczającego ich świata i poszerzenia ich horyzontów myślowych. Co więcej, poprzez próbę połączenia edukacji ogólnej z edukacją języka obcego uczniowie mają szansę ćwiczyć swoje umiejętności, jak i dowiedzieć się więcej na temat innych przedmiotów, takich jak ekonomia czy filozofia, które to nie są przedmiotami nauczanyymi w szkole.

Drugą cechą, która odgrywa główną rolę w metodzie edukacyjnej, według autora, jest gramatyka. Jest ona centralnym elementem przy konstruowaniu sylabusu z tego powodu, iż zrozumienie tekstów edukacyjnych zależy w dużej mierze od problemów gramatycznych w danym tekście. Pobudza ona także kreatywność uczniów, pozwalając im tworzyć swoje własne teksty.

Trzecia to wyższe funkcje języka. Według autora, ograniczają się one do funkcji argumentatywnej i deskryptywnej, które to jako funkcje lingwistyczne uczeń zdobywa zwykle w okresie szkoły średniej. Twierdzi on, że skoro uczniowie przygotowani są nie tylko do używania języka w sytuacjach codziennych, lecz również do dalszej nauki np. rozumienia i tworzenia tekstów o charakterze argumentatywnym, stwarza to świetne warunki do rozwijania ich edukacji w ogóle.

Czwartym elementem metody edukacyjnej jest autentyczność użycia języka. Zdaniem autora sprowadza się to do faktu używania przez uczniów języka w taki sposób, jakby był on ich językiem rodzimym. Niestety, wiele ćwiczeń, jakie przeprowadzane są w szkole, stawiają jedynie na symulacje, które nie są autentyczne, bo zmuszają uczniów do wyobrażenia sobie pewnej sytuacji – brak jest więc naturalnej potrzeby komunikacji. Dlatego, jak twierdzi Rychło, autentyczność osiągnąć można poprzez połączenie nauczania języka obcego z edukacją w ogóle. Jeśli dany uczeń, pracując z danym tekstem, ma naturalną potrzebę, aby wyrazić swoją opinię lub po prostu nauczyć się czegoś nowego na dany temat, to możemy wtedy mówić o autentycznym użyciu języka. Należy jednak zaznaczyć, że jest to możliwe jedynie wtedy, gdy treść danego tekstu jest atrakcyjna dla ucznia pod względem kognitywnym.

Piątą – przedostatnią – cechą omawianej metody jest motywacja, która to związana jest zarówno z potrzebą nauczenia się czegoś nowego, jak i z wyrażaniem poglądów na dany temat. Podstawowym warunkiem jest to, aby uczeń był ciekawy świata, co w konsekwencji doprowadzi do tego, że użyje on języka jako niezbędnej pomocy w nauczeniu się konkretnej rzeczy.

Ostatni punkt stanowi uczenie konstruktywne, według którego ważne jest, aby uczeń mógł odnieść/porównać w pewien sposób nowo nabyty materiał do tego, co już wie. Dzięki tej technice dana rzecz, którą musi sobie przyswoić, zostaje 'zaszulkowana' z innymi, które dobrze zna i lepiej zapamiętana.

Kolejnym ważnym elementem książki jest część dotycząca metodologii, która według autora powinna być skupiona na celach. Cztery najważniejsze z nich to: 1. świadome uczenie się, 2. ćwiczenie aspektów lingwistycznych, 3. ćwiczenie komunikacji oparte na symulacjach, 4. naturalne użycie języka.

Dwa pierwsze cele to cele lingwistyczne zawierające takie aspekty, jak gramatyka, słownictwo czy wymowa. Dwa pozostałe to cele komunikacyjne, przez co autor rozumie rozwijanie umiejętności czytania, pisanie, słuchania i mówienia, czyli otrzymywanie i wysyłanie wiadomości. Ćwiczenie tych sprawności pozwala nie tylko stosować język w sytuacjach codziennych, lecz także stanowi szansę na jego autentyczne użycie, co z kolei otwiera możliwości na połączenie tego z edukacją w ogóle. Na przykład, w celu uzyskania autentyczności w mówieniu konieczne jest, aby uczniowie skupili się raczej na poszukiwaniu argumentów do dyskusji niż na tym, czy powiedzą coś w sposób gramatycznie poprawny. Dzięki takiemu podejściu prawdopodobne jest, że zapomną o tym, że tak naprawdę biorą udział w lekcji języka obcego.

Dla edukacji w ogóle celem nie powinny być natomiast symulacje dyskusji. Powodem jest to, iż wymagają one wymuszonej, sztucznej interakcji oraz języka,

który używany jest tylko w określonym kontekście (np. w sklepie, w aptece). Zdaniem autora taki rodzaj ćwiczenia kłóci się z ideą metody edukacyjnej.

Wracając jednak do metodologii, autor podkreśla, iż ważne jest, aby podporządkować techniki i materiały wykorzystywane przez nauczyciela celom. Jego zdaniem można osiągnąć to poprzez poprawianie błędów lub też pokazanie uczniowi zapisu słuchanego nagrania. Należy jednak pamiętać o celu, jaki chcemy uzyskać. Jeżeli jest on lingwistyczny, wszystkie błędy powinny być poprawiane przez nauczyciela, a w czasie słuchania możemy pokazać uczniom pełny zapis nagrania. Jeśli postawimy jednak na cele komunikacyjne, wtedy płynność mówienia staje się ważniejsza od poprawności i błędy można pominąć, jeżeli nie zakłócają one komunikacji.

W rozdziałach szóstym i ósmym (ostatnim), które nadają praktyczny charakter całej książce, autor omawia, czym jest uczenie, zarówno z perspektywy ucznia, jak i nauczyciela, przy zastosowaniu metody edukacyjnej. W pierwszym z nich, powołując się na Davida Ausubela, wskazuje on na wagę dziewięciu zmiennych uczenia się – czynników, które wpływają na jego efektywność.

Są to: 1. struktura kognitywna (struktura czyjejś wiedzy i jej właściwości organizacyjne), 2. czynniki wpływające na motywację i nastawienie, 3. gotowość rozwojowa, 4. zdolności intelektualne, 5. cechy osobowe danego ucznia, 6. ćwiczenie, 7. uporządkowanie materiałów, 8. czynniki społeczne/grupowe, 9. cechy osobowe nauczyciela.

Autor twierdzi, że skoro zmienne te mają istotny wpływ na jakikolwiek proces uczenia się, zatem muszą być też ważne w uczeniu się języka obcego przy zastosowaniu metody edukacyjnej. Mogą one okazać się pomocne dla ucznia, jak również nauczyciela w celu określenia, co robi źle i nad czym musi jeszcze popracować, aby czynić większe postępy. Wyżej wymienione zmienne można podzielić na dwie kategorie: pierwsze pięć to tzw. zmienne intrapersonalne, tj. czynniki określające ucznia. Pozostałe cztery to zmienne sytuacyjne, czyli czynniki określające proces uczenia się.

Ostatni rozdział poświęcony jest nauczaniu, czyli praktycznemu zastosowaniu metody edukacyjnej. Autor omawia takie zagadnienia, jak techniki nauczania, przygotowanie sylabusu oraz poprawianie błędów. Do technik stosowanych w metodzie edukacyjnej zalicza on: bezpośrednie tłumaczenie gramatyki, tworzenie tekstów, czytanie i słuchanie materiałów atrakcyjnych pod względem kognitywnym, dyskusje czy też pisanie esejów argumentacyjnych. Należy jednak pamiętać, że są to jedynie przykłady technik, jakie mogą być stosowane w celu realizacji metody edukacyjnej.

Wreszcie autor podkreśla, jak znaczącą rolę w metodzie edukacyjnej odgrywa nauczyciel. Musi być to osoba dobrze wyedukowana, która oprócz talentu do uczenia będzie posiadała mnóstwo kreatywności i która będzie w stanie zmotywować uczniów. Wskazuje on także na konieczność dobrego przygotowania nauczyciela do zawodu, co w jego rozumieniu oznacza wyposażenie go w wiedzę zarówno lingwistyczną, jak i ogólną. Jeśli zaś chodzi o przygotowanie metodyczne, konieczne

jest, aby pamiętał on o celach edukacji językowej i potrafił podporządkować techniki uczenia celom.

Podsumowując, książka ta przedstawia ciekawe podejście do nauczania języków obcych. Jest spójna, zawiera szczegółowe objaśnienia stosowanej metody i stanowi interesującą alternatywę dla popularnego dziś podejścia komunikacyjnego. Autor stawia na zadania, których celem jest autentyczne użycie języka, rozwijanie wyższych funkcji, np. argumentacyjnej, oraz poprawienie poziomu edukacji językowej poprzez połączenie jej z edukacją ogólną. Dużą zaletą podręcznika jest fakt, iż rozważania teoretyczne i techniki pracy nauczyciela z uczniem zostały poparte przykładami oraz specjalnie stworzonymi zadaniami dla uczniów.

Marcin Zi e l k i e w i c z